

1970, a knjiga je izašla u svibnju 1975. Kroz tih pet godina izašla su brojna djela iz biblijske i ekleziološke pneumatologije, tako da Golubova knjiga ne smije biti smatrana zadnjim dometom teologije na tom području.

Nije poznato zašto je izdavač držao rukopis kroz pet godina u ladici ili zašto ga autoru kroz to vrijeme nije vratio na dopunu. Činjenica je da je to znanstvena teološka knjiga, a ta vrsta vjerske literature kod nas slabo ide, iako se tiska u najnižoj mogućoj tiraži. Je li to znak da hrvatski katolici ne osjećaju potrebu za teološkim djelima? Ne bi li se izdavanje ovakvih djela moglo sanirati iz drugih fondova, jer takve knjige ni kod velikih naroda ne mogu dobro pokriti troškove tiskanja. Tim više što nema u današnjoj Crkvi sveopćih latinskih priručnika teologije koji bi vrijedili pola stoljeća. Svaki narod piše teologiju na svome jeziku i za svoje potrebe. Jesmo li mi Hrvati ateološki narod i s obzirom na pisanje i s obzirom na čitanje teoloških djela?

Dr Mato Zovkić

Jörg Zink, KAKO DANAS MOLITI. Metanoja, svezak 43—46. Zagreb 1975. Kršćanska sadašnjost, Marulićev trg 14. Cijena 50,00 din. Strana 280.

Danas je i molitva u krizi kao što su u krizi, u neku ruku, sve ljudske vrednote. No kad kažemo »u krizi«, ne mislimo pri tom odmah na nešto negativno, jer u grčkom jeziku riječ *krizis* znači *sud, prosuđivanje, rasuđivanje*. I molitva je danas na sudu, u smislu prosuđivanja i rasuđivanja. O njoj suvremen čovjek razmišlja i nju premisslja. Po tom suvereno ljudskom činu čovjek bi trebao steći istinsko i pravo poimanje o molitvi i, dakako, naučiti pravo suditi. Mi smo mnogi imali, ili još uvijek imamo, krivu predodžbu o molitvi. Mnogi misle da se molitva sastoji u nabranjanju nekih riječi, stanovitih obrazaca, i to možda glasno ili poluglasno (kako su u najbo-

ljem uvjerenju do nedavna mnogi svećenici molili Časoslov). Pri tome tijelo mora biti u određenu stavu, ruke pobožno sklopljene ili bilo kako drugačije — ali pristojno — smještene, usne u zapaženom ili jedva zapaženom kretanju. No, najbolja je molitva ipak *šutnja* pred Bogom, šutljivo traganje Boga i šutljivo poniranje u Božji svijet. To uostalom nije ništa novo. Tradicionalna je kršćanska pobožnost smatrala da je meditacija najizvršnji oblik moljenja. A za meditaciju, osobito za duhovne vježbe, tražila se apsolutna šutnja. Znati šutjeti pred Bogom, nešto je veliko! Ta što mi, uostalom, imamo Bogu nova i značajna reći i isripovjediti a da to On ne bi znao već prije nas. Moliti u izvrsnom smislu znači, nadalje, *slušati* Boga: slušati što on govori, što nam zapovijeda, što od nas želi ovoga današnjeg dana. Molitva je više slušanje nego govorenje. To ni pošto ne znači da za molitvu uopće ne treba govor ili da nije vrijedna ona molitva kojom se mi Bogu obračamo riječima, riječima koje sami čujemo (svojom svijeću ili svojim ušima). Sve je to molitva. Za molitvu je najvažnije: Boga tražiti, Boga naći, pred Bogom stajati ili sjediti te njega slušati i poslušati (kao što je Marija sjedila pred nogama Isusovim, slušala Isusa i gledala ga kako to samo žena zna i može!). Molitva je predavanje cijelog svoga bića Bogu. Molitva je, onda, sav naš rad koji obavljamo savjesno i svjesni Božje blizine i Njegove nazočnosti u našem životu. Molimo ne samo ustima nego čitavim svojim bićem, i nogama i rukama, i ustima i očima, i srcem i razumom. Sav je naš život zapravo, tako gledajući, molitva, veliko zahvaljivanje Bogu. U tom smislu već je Pavao govorio: »I sve što god riječju ili djelom činite, sve činite u Imenu Gospodina Isusa, zahvaljujući Bogu Ocu po njemu!« (Kol 3, 17), ili »Dakle, ili jeli, ili pili, ili drugo što činili, sve na slavu Božju činite!« (1 Kor 10, 31). Pavao je tako činio: uvijek je za sve Bogu zahvaljivao, molio je za sve kojih

se sjećao, koje je susretao ili s kojima je radio.

»Kršćanska sadašnjost« izdala je knjigu *Kako danas moliti*, autora Jörga Zinka (prijevod Leonarda Oreča) koja nudi put kojim treba ići do dobre i savršene molitve. Jer, moliti treba neprekidno. Treba naime neprekidno biti svjesno smješten u Božju prisutnost. Treba neprekidno, uvijek Boga tražiti, Boga promatrati, Boga slušati. No, tako moliti treba naučiti. Tako se moliti, *svugdje* (u sobi, na ulici, u bogomolji, pred oltarom) i *stalno* (kroz cijeli dan), želi čitatelja naučiti ova knjiga.

U knjizi se susljedno na jednoj stranici obrađuje jedna od svagdanjih ljudskih tema, a na drugoj stranici pisac pokušava na tu temu spontano izreći molitvu Bogu. To je istinski razgovor s Bogom, razgovor prijatelja s prijateljem. Razgovor za koji inače i nisu potrebne zvukovne riječi.

Tako je to: »moliti ne znači slušati sebe kako govoriš; moliti znači utihnuti, šutjeti i čekati dok nas Bog ne čuje« (Sören Kierkegaard). »Na svijetu postoji samo jedan jedini problem: kako ljudima vratiti duhovni smisao, duhovni nemir; kako na njih izliti nešto kao gregorijanski koral! Vidite, više nije moguće živjeti od hladnjaka i politike, od bilancâ i križaljki. Više to nije moguće!« (Antoine de Saint-Exupery: Iz »Pisma jednom generalu«).

Knjiga je zbirka molitvenih bisera. Bisere treba skupljati, gledati ih, promatrati sa svih strana. Pisac je proniknuo u sve ljudske probleme, u sva ljudska pitanja. O svemu govori, o svemu razmišlja, za sve moli; sve Bogu prinosi i sve pred Bogom gleda Božjim očima. Nadahnut je biblijskim osjećanjem, biblijskim jezikom, biblijskim slikama. Moli biblijski, izlaže biblijski, govori biblijski. Zato je knjiga vrlo vrijedna. Preporučamo je svakome da je uzme kao *drugi* svoj Časoslov, kao knjigu koju će trebati uz Časoslov.

Adalbert Rebič

Klemens Tilmann, MEDITACIJA — TEMELJNA LJUDSKA DIMENZIJA. Preveli P. Badurina i K. Prendivoj. Izdanje »Kršćanske sadašnjosti«, PAKS, Zagreb 1975, Stranica 327. Cijena 150 dinara. Naručuje se kod »Kršćanska sadašnjost«, Marulićev trg 14, 41000 Zagreb.

Ovu vrijednu knjigu izdala je »Kršćanska sadašnjost« u svom nizu »Katehetski priručnici«, i to posve opravdano. Meditacija, razmatranje, jest doista temeljna dimenzija ljudskog života; potrebna za čovjekov rast do zrelosti, do njegove duhovno-tjelesne integracije i njegova unutarnjega sklada, što ga sve čini sposobnim za istinski susret s Drugim i sa svime što jest (iz Riječi hrvatskog izdavača). Klemens Tilmann je svećenik oratorijanac, poznati njemački pedagog, katehetičar i plodni pisac mnogih studija sa stručnog područja katehetike. On se u zadnje vrijeme, kako se vidi iz njegovih objavljenih spisa u Njemačkoj, mnogo bavi problemom meditacije i nastoji našu kršćansku meditaciju obogatiti elementima iz istočnih meditacija. Posebno je u tu svrhu proučavao meditacije zen i jogi.

Danas je meditacija ponovno u modi među ljudima koji traže životnu ozbiljnost i osmišljenje te nastoje ispravno i uspješno susretati Drugoga u svome životu. Danas i mnogi kršćani posežu sa dalekoistočnim meditativnim metodama (jogi, zen) kako bi što dublje ušli u se i što bolje sebe sama spoznali. Knjiga želi svima pomoći da dođu do plodne i učinkovite meditacije, pokazujući im prokušane putove meditacije. Želi razotkriti tajnu meditacije i pokazati kako su prilazi do njezine dubine jednostavni i naravni.

Knjiga je svojim sadržajem vrlo bogata i donosi uistinu nove i zanimljive spoznaje, koje je pisac stekao na temelju studija i svog osobnog iskustva kao voditelj brojnih tečajeva sa ljudima različite životne dobi i životnih okolnosti. Materijal koji je ušao u knjigu neiscrpiv je. Uz teoretske upute ima vrlo mnogo